

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

З НЕСТАНДАРТНИМ ПІДХОДОМ

За роки незалежності України питання культури посіло чільне місце в системі гуманітарних дисциплін, які вивчаються у вищій школі. І це не випадково. Адже питання культури в усі часи мало першочергове, провідне значення. Будь-який народ цікавий, насамперед, культурою, яка завжди відображала якісну характеристику суспільного життя. Нації, етноси сильніші тоді, коли розвиненіша їхня культура. Історія культури – це скарбниця мудрості й досвіду, надбаних людством. Сучасники повинні їх зберегти, узагальнити, осмислити, освоїти. Без цього неможливі ні соціальний прогрес, ні самовдосконалення особистості.

Заслугове на схвалення зростання уваги до всього українського та популяризація вітчизняної культури. Значною мірою сприяє вирішенню цієї проблеми навчальний посібник кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка М. В. Кордона "Історія української культури", який вийшов друком у львівському видавництві "Магнолія". Автор справедливо зазначає, що нинішнє відродження України як суспільства, держави неможливе без духовного оновлення її народу. Без культурної людини держава не може бути ні незалежною, ні демократичною. Духовно бідні люди ніколи не зроблять Україну багатогою та щасливою. Економіка, політика та культура – це три основні галузі, без одночасного просування яких суспільство не має змоги успішно розвиватися.

У запропонованому навчальному посібнику автор наголошує, що без культури, поза культурою ні про яке оновлення суспільства не може бути й мови. Лише культура збагачує народ загальнолюдськими надбаннями, залучає людину до творчості, виховує в ній і духовно-моральні, і господарсько-ділові якості. Культура є універсальним засобом самовдосконалення та самоствердження людини, людяності. Прилучаючись до культури, людина стає людиною.

У навчальному посібнику автор підкреслює важливу роль культури як стабілізуючого фактора в суспільстві, процес консолідації якого може проходити лише на основі розвитку української культури, відродження духовності. Культура людей об'єднує. Вона – посол миру. У театрі чужих не буває. Танець, пісню, гарне слово люблять усі: ліві, праві, центристи.

Від гуманітарної освіти значною мірою залежить творчий потенціал особистості. Знайомство з українською культурою – невід'ємна частина інтелекту випускника вузу. Культура представляє собою якісну оцінку суспільства, кожної людини та її діянь. У навчальному посібнику значне місце приділяється розвитку науки. Вона стала важливим елементом культури, однією із її підсистем, складовою частиною. Інтелект нації є підвалиною, на якій тримаються і економіка, і господарство, і культура, і суспільство загалом. Той, хто має великий науковий потенціал, відродить суспільство з попелу. Автор звертає увагу на те, що існує тісний взаємозв'язок між сферою економіки і сферою культури. Дефіцит культури творить матеріальні дефіцити. Для успішного розв'язання економічних і соціальних питань потрібна, насамперед, духовна революція.

Значення теми обумовлює актуальність даного навчального посібника, робить його матеріали такими, що мають практичне значення для удосконалення культурологічної підготовки студентів. Крім того, він може бути адресований викладачам вищої школи, а також науковцям, усім, хто цікавиться історією української культури. Книга містить значний масив нових фактів, характеристик, аналізу та тлумачень культурних процесів. На фоні подібної навчальної літератури вона постає новаторською.

У навчальному посібнику розкрито предмет курсу, охарактеризовано різноманітні підходи щодо визначення категорії "культура", додано характеристику головних концепцій вивчення історії культури, чітко окреслено понятійний апарат. Для навчального посібника характерні оригінальність висвітлення особливостей культури, доступність викладеного матеріалу. Спроба поєднати високий науковий рівень та ефективну методику подачі історичного матеріалу – одне з досягнень автора.

Зміст рецензованого навчального посібника відповідає реально діючій програмі з історії української культури і охоплює період від первісного суспільства до сьогодення. Це дає уявлення про поступальний рух цивілізації на українській землі та підвищення рівня матеріальної та духовної культури українського народу. Автор зосередив свою увагу на висвітленні, насамперед, питань духовної культури українства: освіти, наукових знань, літератури і мистецтва на різних етапах української історії. Цінність рецензованого навчального посібника і в тому, що автором зібрано значний місцевий матеріал, показано культуру Житомирщини, Поліського краю. Помітна спроба автора висвітлити історію української культури через діяння її носіїв – культурних діячів. Якраз цьому присвячена значна частина навчального

посібника. Такий сильний персоналістичний підхід відповідає сучасній концепції історичних знань. Заслугує схвалення використання різноманітних джерел, на які посилається автор.

Оптимальною є структура навчального посібника: передмова, чотирнадцять розділів, хронологія та література. На початку кожного розділу лаконічно анотовано перелік викладених у тексті питань. Наприкінці до кожного розділу подано висновки, словник основних термінів та понять, питання для самоконтролю, завдання для тестової перевірки знань студентів та теми рефератів. Завершується навчальний посібник обширною хронологією, згрупованою до кожного розділу, та ґрунтовним списком рекомендованої літератури. Все це підвищує ефективність подачі історичного матеріалу. Матеріали навчального посібника використовуються у регіональних навчальних закладах при викладанні курсів історико-краєзнавчого характеру, на них є попит і в інших регіонах України.

Рецензований навчальний посібник допомагає студентам зорієнтуватися у безмежному морі української культури, пригадати або закріпити у своїй пам'яті уявлення про здобутки культури України та її видатних діячів, ознайомлення з котрими необхідне кожній освіченій людині.

Все це дає можливість високо оцінити навчальний посібник М. В. Кордона "Історія української культури", який зайняв визначне місце серед робіт з історії української культури.

А. В. Шевчук,

кандидат історичних наук, доцент,
проректор з навчально-методичної та виховної роботи